

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра права, філософії та політології

ПОГОДЖЕНО
Протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.
Завідувач кафедри
_____ проф. Чорний О.О.

**ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до написання курсових робіт з навчальних дисциплін
з цивільного, сімейного та господарського права**

Галузь знань – 08 Право
Спеціальність – 081 Право
Освітній ступінь – бакалавр

Методичні рекомендації для написання курсових робіт

Вступ

Науково-дослідна робота є важливою складовою підготовки високо кваліфікованих фахівців у вищих навчальних закладах. Вона включає в себе два елементи: 1) засвоєння методики організації науково-дослідної роботи, 2) робота над науковим дослідженням під керівництвом професорів та викладачів. Наукова робота проводиться в межах навчально-виховного процесу та поза межами навчального процесу через участь в роботі Студентського наукового товариства. Важливим напрямком науково-дослідної роботи в межах навчально-виховного процесу є написання і захист курсових та дипломних робіт.

Курсова робота - це самостійне, навчально-наукове дослідження студента. У процесі написання роботи під керівництвом викладачів кафедри студенти опановують методи та набувають вміння проведення наукового дослідження. Написання курсової роботи має допомогти формуванню творчого мислення студента, перевірити навички збирання, аналізу та інтерпретації джерел й літератури, вміння формулювати висновки та пропозиції.

Успішне проведення наукового дослідження та написання курсових робіт залежить від чіткого дотримання основних вимог, що ставляться до них. Ці вимоги стосуються насамперед наукового рівня робіт, її змісту, структури, форми викладу матеріалу, а також їх оформлення.

Теми курсових пропонуються студентам відповідно до наукової тематики кафедри, з урахуванням наукових зацікавлень студентів.

При оцінюванні курсові роботи комісія враховує дотримання вимог оформлення роботи, якість самого наукового дослідження, його наукову новизну, вміння захистити сформульовані положення та висновки.

Роботи оформленні з порушенням державних стандартів і встановлених вимог можуть бути недопущені до захисту. Невідповідність в оформленні курсової роботи може суттєво вплинути на остаточну оцінку роботи. Дотримання студентом усіх вимог до оформлення курсової роботи сприяє вихованню в нього належного стилю роботи, виховує вимогливість до себе, прищеплює певні навички до ведення наукового дослідження, що буде йому корисним у роботі над дипломною роботою і дисертацією.

Студенти повинні сформулювати необхідні загальні та професійні компетентності відповідно до вимог освітньої програми:

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення аналізу та синтезу.
ЗК 3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
СК2.	Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.

СК 4	Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.
СК 5	Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.
СК 6	Знання і розуміння основ права Європейського Союзу.
СК-7	Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.
СК 8	Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
СК 11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.
СК 12	Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.
СК 13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
СК 15	Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.
Програмні результати навчання*	
ПРН 2	Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.
ПРН 3	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.
ПРН 4	Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.
ПРН 5	Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.
ПРН 6	Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему
ПРН 7	Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.
ПРН 8	Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
ПРН 9	Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.
ПРН 12	Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.
ПРН 13	Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту
ПРН 14	Належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності.
ПРН 15	Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.
ПРН 16	Демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності
ПРН 18.	Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

ПРН 19	Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.
ПРН 20	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РОЗДІЛ 1

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Перед початком виконання курсової роботи студент має ознайомитись з основними вимогами щодо написання курсових робіт. Крім цього кожен етап виконання курсової роботи має узгоджуватись з науковим керівником. Для раціонального використання часу при написанні курсової роботи слід дотримуватись такого алгоритму:

- вибір теми;
- визначення об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження;
- підбір, аналіз джерел та літератури з теми;
- складання попереднього плану;
- написання вступу;
- встановлення фактів та їх узгодження;
- формулювання висновків і рекомендацій;
- оформлення списку використаних джерел та додатків;
- написання основного тексту роботи;
- підготовка до захисту курсової роботи.

У сучасній методології прийнято виділяти такі **етапи наукового дослідження**:

1. Підготовчий етап.
2. Інформаційний етап.
3. Етап реконструкції.
4. Аналітичний етап.
5. Наративний етап.

Підготовчий етап розпочинається з вибору теми. Тему курсової роботи студенти обирають самостійно із запропонованого кафедрою переліку. Темі відповідають тематиці наукових досліджень кафедри. До остаточного затвердження тематики можливим є корегування теми відповідно до пропозицій студентів. Це дозволяє стимулювати творчій пошук та самостійність наукового дослідження. Після визначення теми дослідження має бути обґрунтовано дослідницьке завдання. Тобто визначено об'єкт та предмет дослідження, а також гіпотеза. Об'єктом дослідження є предметне поле дослідження, частина об'єктивної реальності, що вивчається. Предмет дослідження — це те, що безпосередньо буде досліджене у роботі. Таким чином, предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт. Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим

результатом і шляхом його досягнення. Мета передбачає те, що слід зробити в ході дослідження. Конкретизація мети дослідження відбувається шляхом окреслення конкретних завдань (від 5 до 10). Виконання завдань дослідження неможливе без ознайомлення з основними джерелами та літературою з теми курсової роботи. Пошуки та вивчення літератури. Після визначення теми та дослідницького завдання розпочинається інформаційний етап дослідження. Робота над курсовою роботою розпочинається з відділу каталогів та залу періодики. Студенти передусім мають орієнтуватися на каталог та читальні зали бібліотеки університету. Для студентів, які працюють над курсовими роботами з релігієзнавчої проблематики, є корисним знайомства з місцевими представництвами відповідних релігійних громад. Під час джерелознавчих пошуків необхідно з'ясувати стан вивченості обраної теми сучасною наукою, щоб не повторювати в роботі загальновідомих істин, конкретніше точніше визначити напрями та основні розділи свого дослідження. При роботі з науковою літературою та документами студентам рекомендується робити нотатки. Нотатки виконують на окремих картках. Картки дозволяють створити робочу картотеку, яку досить легко поповнювати і контролювати. Картки можна розташовувати або за алфавітом, або за основними питаннями, що розкривають зміст роботи. Картки робочої картотеки використовують для складання списку літератури, тому бібліографічні описи на картках мають бути повними, відповідати вимогам стандарту 7.1—84. Крім основних відомостей про видання на картках поміщають анотацію, а також шифр документа і назву бібліотеки, в якій він зберігається. Складену з теми роботи картотек необхідно дати на перегляд науковому керівникові, який порекомендує праці, котрі треба вивчити в першу чергу, а також ті, які слід виключити з картотеки або включити до неї. Зібраний матеріал потребує сортування і критичної оцінки. Починаючи дослідження варто познайомитись з найновішою літературою з даної теми. Новіші праці, як правило, є повнішими і точнішими. Крім того дослідження теми варто починати з узагальнюючих праць, які дозволять охопити проблемне поле дослідження, а відповідно більш чітко окреслити проблемні позиції, які потребують вирішення. Окремо слід відзначити випадки, коли студентське дослідження присвячене поглядам або вченню якогось автора на основі вивчення відповідних документів. Якщо це так, то аналізуючи матеріал, будемо ділити його на наступні три групи: 1. Джерела, тобто праці основного персонажа вашої роботи, його сучасників, біографічні документи і офіційні документи; 2. Дослідження, тобто праці написані на цю тему на основі джерел; 3. Допоміжна література (словники, довідники, енциклопедії). Будь-яке дослідження ґрунтується на працях попередників. Тому проблема цитування та узагальнення посідає важливе місце при роботі з джерелами. При виконанні дослівних виписок, які пізніше в тексті можуть стати цитатами, потрібно бути особливо обережними. Переписувати потрібно дослівно, включно з помилками і знаками пунктуації. Цитування варто звести до мінімуму і вдаватися до нього лише тоді, коли воно справді необхідне. Цитуючи, ми повинні

дотримуватися кількох формальних правил: 1. Цитата повинна бути дослівною; 2. Цитата не повинна бути надто довгою; 3. Цитата повинна подаватися у лапках і супроводжуватися посиланням на джерело у примітці; 4. Вилучення певних фрагментів, яке дозволяє уникнути довгого цитування, позначається трикрапкою...; 5. Пояснення, які розривають текст цитати, подаються у квадратних дужках - [ ]; 6. Цитати, які є незавершеним реченням, граматично узгоджуються із авторським текстом. Перефразовування (переказування), як правило, становить матеріал для більшої частини тексту курсової роботи. Це означає, що вже на етапі нотаток студент починає писати текст своєї праці.

Слід прагнути передати думку автора як найближче до оригіналу з використанням власної лексики. Для уникнення плагіату слід дотримуватись таких підходів: виділити основні ідеї, змінити структуру речень, використовувати синоніми або слова з подібним значенням, змінювати форми слів. При цьому наприкінці речень обов'язково мають бути посилання. Узагальнення дозволяє одним реченням передати зміст цілого розділу або цілої авторської праці. Працюючи над роботою, слід пам'ятати, що однією з вимог до написання роботи є її самостійність та творчість. Робота перенасичена посиланнями, запозиченнями зі статей, підручників, монографій не може бути позитивно оціненою.

Курсова робота повинна бути написана гарною літературною мовою. Курсова робота, в якій буде виявлено ознаки плагіату знімається з розгляду, а її авторові виставляється оцінка "не задовільно". Студент пише нову курсову роботу на іншу тему. Етап реконструкції передбачає встановлення фактів. Після опрацювання різноманітних джерел та літератури постає проблема виділення достовірних фактів. Факти - основа будь-якого дослідження і тому перевірка їхньої істинності (верифікація) невіддільна від роботи із довідковим апаратом. Перевірка достовірності інформації, яку зустрічаємо у джерелах, може вимагати різних розумових операцій. Часом найефективнішими кроками можуть бути звернення до довідкової літератури чи порівняльний аналіз відомостей, які містяться у різних документах. Важливо також вирішити, чи твердження походить із надійного джерела. Тому варто звернути увагу на репутацію джерела інформації, а також на компетентність її автора. Додатково звертаємо увагу на те, первинним чи вторинним є джерело, на яке посилається автор. Корисно також знати, які суб'єктивні мотиви могли впливати на висновки автора (релігійні та політичні переконання, особисті та історичні обставини). Аналітичний етап. Після встановлення істинності фактів постає питання осмислення та віднаходження зв'язків і залежностей між явищами і подіями. На цьому етапі створюється власне наукове знання. Дослідник намагається осмислити і співставити наявні в його розпорядженні факти, порівняти можливі трактування цих фактів, відстежити тенденції і закономірності. На цьому етапі студент найповніше реалізує своє право на власне розуміння феномену чи сюжету, які є темою курсової роботи. Наративний етап. Написання і оформлення тексту курсової роботи.

Курсова робота складається з таких частин: 1. Вступ. 2. Основна частина (поділяється на кілька розділів). 3. Висновки. 4. Список використаної літератури. 5. Додатки (у разі потреби). Очікуваний обсяг тексту курсової роботи - 20-25 сторінок (без наукового апарату). В облікований обсяг роботи не включають список використаних джерел та додатки. Першим кроком написання курсової роботи є складання плану дослідження. При цьому найчастіше дослідники звертаються до хронологічного або предметного викладу матеріалу. План курсової роботи обов'язково повинен бути погоджений з науковим керівником ще до початку роботи над її текстом. Після остаточного узгодження чернетки з керівником можна оформляти чистовий варіант. Перед тим як друкувати з чернетки курсову роботу, її слід старанно ще раз перевірити, уточнити назви розділів, підрозділів, послідовність розміщення матеріалу, звірити цифрові дані, обґрунтованість і чіткість формулювань висновків та рекомендацій. Структура курсової роботи включає такі основні елементи: титульний аркуш, зміст, вступ, основну частину, висновки, список джерел і літератури, додатки (у разі потреби).

Титульний аркуш. Він є основним елементом будь-якої наукової роботи - курсової, дипломної чи дисертаційної. З титульного аркуша починається нумерація сторінок, хоча номер сторінки на ньому не проставляється. У курсових роботах зазначають повну назву навчального закладу та його відомчу підпорядкованість, факультет, кафедру, на якій виконана робота, назву роботи, дані про студента та наукового керівника, місто та рік подання роботи до захисту. Зміст. Він відповідає планові роботи, про який йшлося вище. Єдиною відмінністю є зазначення номерів сторінок. Вказується лише номер початкової сторінки пункту плану (Додаток 2). Вступ. Завдання вступної частини - зорієнтувати читача у тематиці праці, представити тему роботи і дослідницьке завдання, пояснити, чим важливе або цікаве є звернення до конкретної теми, а також змалювати ширший історичний, суспільний чи інтелектуальний контекст, до якого належить явище що розглядається. Тому вступ має включати в себе такі компоненти: актуальність (чому тема є цікавою для дослідження), об'єкт дослідження (1 речення), предмет дослідження (1 речення), ступінь наукової розробки теми (хто досліджував цю проблематику, яких результатів досяг, що залишилось не вивченим), мета дослідження (1 речення), завдання дослідження, методи дослідження, структура роботи (вступ, кількість розділів, висновки, список джерел та літератури (кількість найменувань), загальна кількість сторінок в роботі). Рекомендований обсяг вступу - до 3 сторінок. Основна частина роботи складається з розділів та підрозділів. Завдання розділів основної частини - переконливо довести та проілюструвати головну думку автора. В основній частині автор послідовно та переконливо викладає факти, аргументи та докази, які він отримав опрацювавши відповідний масив джерел та літератури. Кожен розділ має починатись з передмови, де актуалізуються завдання дослідження, які будуть вирішені в цьому розділі. Наприкінці розділу потрібно сформулювати висновки із

стислим викладенням наведених у розділі наукових і практичних результатів. Висновок має містити результати проведеного дослідження. В висновку зазначаються питання, які потребують подальшого дослідження, визначаються орієнтири на майбутнє. Дуже небажано в висновках викладати нові факти, ідеї та аргументи, які відсутні в основній частині роботи. Висновок - це нагода наголосити на тому, що вже було сказано в основній частині роботи. Дуже важливо, щоб висновки відповідали поставленим завданням. Обсяг висновків не повинен перевищувати 1-2 сторінки.

Наукове дослідження завершується списком використаної літератури. Ця структурна частина наукового дослідження має назву “Список джерел та літератури”.

РОЗДІЛ 2 ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсову роботу друкують за допомогою комп'ютера на аркушах білого паперу формату А4. При друкуванні тексту роботи необхідно залишати поля таких розмірів: зліва - до 30 мм, справа - 10 мм, зверху - 20 мм та знизу - 20 мм. Текст наукової роботи набирається шрифтом з відсічками (Times або подібним до нього) розміром 14 пунктів, лінійки розміщуються з інтервалом 1.5 (29-30 рядків на сторінці). Титульна сторінка: перша сторінка оформляється як титульна, на ній немає колонтитула, немає також і номера сторінки. Зразок оформлення у Додатку 1. Зміст. Він відповідає планові роботи, про який йшлося вище. Єдиною відмінністю є зазначення номерів сторінок. Вказується лише номер початкової сторінки пункту плану (Додаток 2). Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, таблиць, малюнків, формул подають арабськими цифрами без знаку №. Першою сторінкою роботи є титульний лист, на якому номер сторінки не ставиться. На наступних сторінках номери проставляються у правому верхньому куті сторінки без крапки після цифри. Номер розділу ставлять після слова “РОЗДІЛ”, після номера крапки не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: “2.3.” (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу. Кожен наступний абзац починається відступом 10 мм. Між абзацами немає додаткових інтервалів. Заголовок будь-якої зі структурних частин не може знаходитися в кінці аркуша, після нього мусять бути принаймні два рядки тексту, що знаходяться на відстані 5 мм від заголовка. Жоден заголовок не може закінчуватися крапкою. Якщо він довший одного рядка, то не слід вживати перенесення (поділу) слів; наступний рядок повинен починатися з того самого відступу. Заголовки змісту, вступу, висновків, списку використаних джерел і літератури, додатків, списків позначень та скорочень повинні бути розміщені по центру рядка і написані великими літерами звичайним жирним шрифтом розміром 18 пунктів. Після заголовку пропускається один рядок. Кожен розділ починається з нового аркуша. Розділи позначаються арабськими цифрами. Заголовок розділу має бути розміщений в наступному

рядку під номером, по центру рядка. Всі назви пишуть великими літерами звичайним жирним шрифтом. Проте вони відрізняються за розміром: слово розділ та його номер пишуться розміром 18 пунктів, а назва розділу - 16 пунктів. Розділ може поділятися на підрозділи, які в свою чергу, можуть ділитися на дрібніші структурні частини. Не бажано, щоб ступенів поділу було більше ніж чотири. Підрозділ і перший його ступінь поділу позначаються арабськими цифрами і починаються без відступу з лівого боку рядка. Треба зберігати невеликий відступ від попереднього тексту між розділами і підрозділами. Це допомагає переключити увагу читача і надати структурі роботи графічної виразності. Заголовок підрозділу пишеться малими прописними літерами жирним шрифтом розміром 14 пунктів. Заголовок першого ступеня поділу теж пишеться малими прописними літерами жирним шрифтом, але додатково позначається ще й курсивом. Порядок посилань на джерела. Посилання в тексті дають у квадратних дужках [ ]. Посилаються на джерело та сторінку (крім випадків, коли посилаються на джерело в цілому). Наприклад: На думку Геракліта світ слід розуміти, як потік, тобто: “Усе тече, усе змінюється” [8, с.68] Володимир Соловйов може вважатися першим російським філософом, який зробив проблему єдності християн однією з центральних проблем своєї філософії [16, с. 114-115]. Проблеми екуменічної співпраці між конфесіями в Україні розглядаються у працях [1-7] або [1, 2, 7]. Цифри в [ ] відповідають порядковому номеру джерела у списку використаних джерел: Оформлення бібліографічного списку. У тексті роботи після висновків подають “Список джерел та літератури”. Цей список повинен містити повний бібліографічний опис будь-яких документів, наукових праць та довідкової літератури, використаних автором у будь-якій формі. Список доцільно поділити на кілька розділів, у яких згрупувати різні види літератури (джерела, наукова література, довідкові видання). У кожній частині Списку... подаються повні бібліографічні назви публікацій із зазначенням загальної кількості сторінок, а у статтях - перша і остання сторінки. Назви розміщуються за алфавітом - спочатку кириличні видання, потім видання латиною. Записи розташовують в алфавітному порядку за прізвищами авторів або перших слів назв творів, записаних без автора. Авторів, які мають однакові прізвища записують в алфавітному порядку їхніх ініціалів. Праці одного автора записують за алфавітом перших букв назв його праць. Праці одного автора з однаковою назвою записують за хронологією. Зразки бібліографічного запису подано в Додатку 3. Ілюстрації. У курсових роботах слід використовувати лише штрихові ілюстрації і оригінали фотознімків. Фотознімки розміром меншим за формат А4 повинні бути наклеєні на стандартні аркуші білого паперу формату А4. Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. За потреби ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підписунковий текст). Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці слід подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках роботи,

включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, рисунок або креслення, розміри якого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках. Ілюстрації позначають словом “Рис.” і нумерують послідовно в межах розділу, за виключенням ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Таблиці. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово “Таблиця” починають з великої літери. Назви не підкреслюють. Заголовки колонок повинні починатися з великих літер, підзаголовки - з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони самостійні. Висота рядків - не менше ніж 8 мм. Колонку з порядковими номерами рядків до таблиці не включають. Таблицю розміщують після першого згадування про неї у тексті так, щоб її можна було читати без повороту опалітуреного блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю колонок можна ділити на частини і розміщувати одну частину під іншою в межах одної сторінки. Якщо рядки або колонки таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній частині таблиці повторюють її шапку, а в другому - боковик. Якщо текст, який повторюється в графі таблиці, складається з одного слова, його можна замінити лапками; якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами “Те ж”, а далі лапками. Ставити лапки замість цифр, марок, знаків, математичних і хімічних символів, які повторюються, не варто. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк (-). На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово “таблиця” в тексті пишуть скорочено, наприклад: “... у табл.1.2”. У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово “дивись”, наприклад: “див.табл. 1.3”. Додатки. За потреби до додатків доцільно включати таблиці, ілюстрації, які допомагають кращому сприйняттю матеріалу. Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті дисертації. Кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкуються слово "Додаток" і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літери Б, наприклад, додаток А, додаток Б і т.д. Один додаток позначається як додаток А.

1. Подання роботи до захисту. Курсові роботи подаються науковому керівникові у визначені ним терміни. 2. Захист роботи. Курсові роботи захищаються перед комісією, до якої входять викладачі кафедри. Студент робить 5-7-ми хвилинний виступ і відповідає на запитання. 3. Критерії оцінки курсових робіт. Робота, в якій зроблено власну оцінку джерел та літератури, використані різноманітні методи дослідження, запропоновано власне вирішення проблеми, викладені аргументовані висновки та обґрунтовані пропозиції може бути оцінена на “відмінно” (5 А). Робота, в якій зроблено власну оцінку джерел та літератури, самостійно підібраний та проаналізований значний за обсягом та цікавий за змістом матеріал, зроблені аргументовані висновки та обґрунтовані пропозиції, але є помилки в оформленні роботи може бути оцінена на “добре” (4,5 В). Робота, в якій зроблено власну оцінку джерел та літератури, самостійно підібраний та проаналізований значний за обсягом та цікавий за змістом матеріал, але є проблеми з оформленням роботи, аргументацією висновків, може бути оцінена на “добре” (4 С). Робота, в якій самостійно підібраний та проаналізований значний за обсягом та цікавий за змістом матеріал, але відсутній аналіз джерел та літератури, допущенні помилки в оформленні роботи, може бути оцінена на “задовільно” (3,5 Б). Курсова робота, в якій прореферовано опубліковані джерела і на їх основі розкрито тему допускається до захисту, але не може бути оцінена вище ніж оцінкою “задовільно” (3 Е). Курсова робота, в якій буде виявлено ознаки плагіату знімається з розгляду, а її авторіві виставляється оцінка “незадовільно” (2 БХ). Крім того не допускаються до захисту роботи, які не відповідають вимогам оформлення курсових робіт, а також роботи поданні з порушенням термінів їх виконання.

Використана література: 1. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково- дослідницької діяльності. Підручник. - К., 2003. - 295 с.

Теми курсових робіт з цивільного, сімейного та господарського права

1. Предмет і система цивільного права. Місце цивільного права в системі правових галузей.
2. Цивільно-правові відносини: поняття, особливості, елементи та види.
3. Поняття і зміст цивільної право- та дієздатності фізичних осіб.
4. Поняття та ознаки юридичної особи.
5. Організаційно-правові форми (види) юридичних осіб та їх об'єднання.
6. Поняття та види об'єктів цивільних прав.
7. Речі як об'єкти цивільних прав. Класифікація речей.
8. Цінні папери як об'єкти цивільних прав.
9. Нематеріальні блага як об'єкти цивільних прав.
10. Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних правовідносин.
11. Поняття та види цивільних правочинів. Умови і строки в правочинах.
12. Цивільно-правова природа та характеристика довіреностей.
13. Строки та терміни у цивільному праві: поняття та порядок їх визначення.
14. Поняття та види особистих немайнових прав. Захист особистих немайнових прав.
15. Зміст права власності. Способи набуття і припинення права власності.
16. Захист права власності та інших речових прав.

17. Цивільно-правове зобов'язання: поняття, склад та підстави виникнення.
18. Поняття і зміст цивільно-правового договору.
19. Укладення, зміна та розірвання цивільно-правового договору.
20. Поняття та принципи виконання зобов'язань.
21. Цивільно-правове регулювання іпотеки як способу забезпечення виконання зобов'язань.
22. Множинність осіб у зобов'язанні.
23. Договір купівлі-продажу у роздрібній торгівлі.
24. Цивільно-правовий аспект захисту прав споживачів.
25. Договори довічного утримання як специфічний вид договору з передачі майна у власність.
26. Договір про виконання проектних та пошукових робіт.
27. Авторські договори: поняття, види та їх зміст.
28. Цивільно-правова характеристика договору перевезення вантажів залізничним транспортом.
29. Цивільно-правова характеристика договору перевезення вантажів автомобільним транспортом.
30. Особливості перевезення вантажів внутрішнім водним та морським транспортом.
31. Цивільно-правова характеристика договору транспортного експедирування.
32. Поняття і види зобов'язань зі страхування.
33. Договір комісії як різновид зобов'язань з надання послуг.
34. Правове регулювання кредитного договору.
35. Цивільно-правове регулювання розрахункових відносин.
36. Недоговірні зобов'язання: поняття, види та підстави виникнення.
37. Відповідальність за шкоду, завдану неповнолітніми та недієздатними.
38. Специфіка відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки.
39. Відповідальність за шкоду, завдану життю та здоров'ю громадян.
40. Відшкодування шкоди, завданої через недоліки товарів, робіт і послуг.
41. Підстави відповідальності за завдання моральної шкоди та розмір її компенсації.
42. Сімейне право в системі права України.
43. Договір як джерело сімейно-правових норм.
44. Шлюб: визначення правової природи.
45. Особисті немайнові права та обов'язки як одна з провідних характеристик правовідносин подружжя.
46. Характеристика визнання недійсності шлюбу. Фіктивний шлюб.
47. Особливості розподілу обов'язків між подружжям.
48. Шлюбний договір чи вихід із ситуації?
49. Розірвання та Припинення шлюбу.
50. Строки у сімейному праві України.
51. Загальні підстави виникнення прав і обов'язків батьків і дітей.
52. Визначення походження дитини від батьків які не перебувають у шлюбі.
53. Особливості оспорювання батьківства в судовому порядку
54. Законодавче закріплення обов'язків щодо виховання та розвитку дитини.
55. Позбавлення батьківських прав в системі сімейного права України.
56. Аліментні зобов'язання в сім'ї.
57. Утримання дитини до досягнення повноліття.
58. Законодавчі засади щодо обов'язку утримання батьків повнолітніми дітьми та його виконання.
59. Право виховання дітей іншими родичами сім'ї.
60. Усиновлення – одна з форм влаштування дітей.
61. Правові наслідки визнання недійсності усиновлення та його скасування згідно сімейного права України.

1. Господарська діяльність як предмет регулювання господарського права.
2. Господарські правовідносини: поняття і види.
3. Особливий суб'єктний склад як ознака господарських правовідносин.

4. Поняття і зміст господарської правосуб'єктності.
5. Способи, типи та методи господарсько-правового регулювання.
6. Сутність і зміст господарського права як галузі права.
7. Поняття та об'єктивна зумовленість державного регулювання господарської діяльності в умовах змішаної економіки.
8. Форми та методи державного регулювання господарською діяльністю.
9. Державне замовлення як особлива форма державного регулювання в умовах змішаної економіки.
10. Антимонопольне регулювання як особлива форма державного регулювання.
11. Правова характеристика органів, які здійснюють контроль за фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання.
12. Форми державного контролю фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.
13. Господарське законодавство: поняття, цілі та система.
14. Господарсько-правові норми: структура та види.
15. Обмежувачі в діяльності суб'єктів господарювання.
16. Порядок і основні етапи створення суб'єктів господарського права.
17. Ліцензування господарської діяльності: призначення, зміст і правове регулювання.
18. Патентування окремих видів підприємницької діяльності: призначення, зміст і правове регулювання.
19. Припинення діяльності суб'єктів господарювання: поняття, порядок і способи.
20. Поняття та класифікація видів суб'єктів господарювання.
21. Індивідуальні підприємці як суб'єкти господарського права.
22. Підприємство як суб'єкт господарського права: правова природа та характерні ознаки.
23. Організаційно-правові форми підприємств публічної форми власності.
24. Правове становище державних підприємств.
25. Правове становище казенних підприємств.
26. Правове становище дочірніх підприємств.
27. Правове становище іноземних підприємств і підприємств з іноземними інвестиціями.
28. Особливість правосуб'єктності структурних підрозділів господарських організацій.
29. Господарські об'єднання: поняття, види та правове становище.
30. Особливість правового становища промислово-фінансових груп.
31. Холдингові компанії як різновид об'єднань підприємств.
32. Поняття асоційованих підприємств і правова характеристика відносин контролю між ними.
33. Господарські товариств: поняття, ознаки та види.
34. Правова характеристика акціонерного товариства.
35. Правова характеристика товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю.
36. Правова характеристика повного та командитного товариства.
37. Порівняльно-правова характеристика закритого акціонерного товариства і товариства з обмеженою відповідальністю.
38. Частка в майні господарського товариства: поняття, юридичне значення та порядок передачі (відступлення).
39. Майнова основа діяльності господарського товариства: поняття та правова характеристика.
40. Система органів управління в господарському товаристві.

Рекомендована література

1. Основні нормативні акти:
  - 1.1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – стаття 141.
  - 1.2. Акти міжнародного права:
    - 1.2.1. Бернська Конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24 липня 1971 // Офіційний вісник України від 18.10.2007 – 2007 р., № 75, стор. 173, стаття 2809

- 1.2.2. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1986. - №17 – ст. 343.
- 1.2.3. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів від 23.08.1978 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - №41. – ст. 601
- 1.2.4. Всесвітня конвенція про авторське право (переглянута) від 24.07.1971 // <http://zakon2.rada.gov.ua>
- 1.2.5. Декларація про соціальні та правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, особливо у разі передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному і міжнародному рівнях: Декларація від 03.12.1986 // <http://zakon2.rada.gov.ua>
- 1.2.6. Договір про закони щодо товарних знаків від 27 жовтня 1994 року // <http://zakon2.rada.gov.ua>
- 1.2.7. Договір про патентну кооперацію від 19 червня 1970 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України — 1990 р., № 1, стор. 366
- 1.2.8. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми від 20.05.1980 // <http://zakon2.rada.gov.ua>
- 1.2.9. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996 // Офіційний вісник України від 10.12.2007 — 2007 р., № 91, стор. 86, стаття 3355
- 1.2.10. Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом від 15.10.1975р. // Офіційний вісник України від 17.07.2009 р., № 51, / № 6, 2009, ст. 166
- 1.2.11. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів (укр/рос) від 24.11.1977р. // Офіційний вісник України від 12.10.2007 р., № 74, стор. 216, стаття 2788
- 1.2.12. Конвенція відносно міжнародного управління майном осіб, які померли від 02.10.1973 // zakon3.rada.gov.ua
- 1.2.13. Конвенція про визнання і виконання рішень стосовно зобов'язань про утримання від 02.10.1973 // <http://zakon2.rada.gov.ua>
- 1.2.14. Конвенція про громадянство одруженої жінки від 29.01.1957 // <http://zakon2.rada.gov.ua>
- 1.2.15. Конвенція про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбів від 7 листопада 1962 року. // <http://zakon2.rada.gov.ua>
- 1.2.16. Конвенція про контакт з дітьми (ETS N 192) (укр/рос) від 15.05.2003 № ETSN192 // Офіційний вісник України від 10.12.2007 — 2007 р., № 91, / ОВ N 41(2006) ст.2723 /, стор. 92, стаття 3356
- 1.2.17. Конвенція про права дитини від 16.09.2010 // <http://zakon2.rada.gov.ua>
- 1.2.18. Конвенція про стягнення аліментів за кордоном (укр/рос) від 20.06.1956 // Офіційний вісник України від 25.06.2010 — 2010 р., № 45, / № 31, 2006, ст. 2199 /, стор. 105, стаття 1496
- 1.2.19. Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей від 19.10.1996 // <http://zakon2.rada.gov.ua>
- 1.2.20. Протокол до Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22 січня 1993 року від 28.03.1997 // Протокол із застереженнями ратифіковано Законом N 140/98-ВР від 03.03.98
- 1.2.21. Угода про взаємне визнання прав на відшкодування шкоди, заподіяної працівникам каліцтвом, професійним захворюванням чи іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ними трудових обов'язків: Угода від 09.09.1994 // zakon2.rada.gov.ua
- 1.3. закони
- 1.3.1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 ., № 2947-III // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2002, N 21-22, ст.135
- 1.3.2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. - 2003.- NN 40-44. - ст.356.
- 1.3.3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.07.1963.№ 1501- VI // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1963, N 30, ст. 464
- 1.3.4. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2002, N 3-4, ст.27
- 1.3.5. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР),-. 1971. - № 50. – Ст.. 375
- 1.3.6. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV //

Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, N 50, ст.540

1.3.7. Про правонаступництво України: Закон України від 12.09.1991 р. № 1543-ХІІ // Відомості Верховної Ради. – 1991. - № 46. – ст. 612

1.3.8. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року N 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 20 - Ст.249.

1.3.9. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514- VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2008, N 50-51, ст.384

1.3.10. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 5-6, ст.30

1.3.11. Про біженців: Закон України від 26.06.2001р. № 2557-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 47. – ст. 250

1.3.12. Про благодійництво та благодійні організації: Закон України від 16.09.1997 р. № 531/97-ВР // Відомості Верховної Ради. - 1997. - N 46. - ст. 292.

1.3.13. Про виконавче провадження: Закон України № 606-ХІV від 21 квітня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 24. – Ст. 207

1.3.14. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, N 49, ст.682
1.3.15. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 №2235-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 13. – ст. 65

1.3.16. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 31-32, ст.263

1.3.17. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ // Відомості Верховної Ради України.-1991.- №29.

1.3.18. Про імміграцію: Закон України від 07. 06. 2001 р. №2491-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 41. – ст. 197

1.3.19. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ // Відомості Верховної Ради України , 1991, № 47, ст.646

1.3.20. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 № 1775-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 36, ст. 299

1.3.21. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 року N 2709-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2005. - № 32. - ст.422.

1.3.22. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей. Закон України від 24 січня 1995 р. № 20/95-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 6, ст. 35

1.3.23. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-ХІІ// Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 7 - Ст.32.

1.3.24. Про охорону прав на зазначення походження товарів: Закон України від 16 червня 1999 року N 752-ХІV // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 32 - Ст.267.

1.3.25. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року N 3689-ХІІ// Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 7 - Ст.36.

1.3.26. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року N 3688-ХІІ// Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 7 - Ст.34.

1.3.27. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21.01.1994 № 3857-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 18, ст.101

1.3.28. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, N 19-20, ст.179

1.3.29. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 березня 1996 р. №19 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 19, ст. 80

1.3.30. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV

1.3.31. Про товарну біржу: Закон України від 10.12.1991 № 1956-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 10, ст.139

1.4. підзаконні акти:

1.4.1. Анкета отримувача паспорта громадянина України для виїзду за кордон: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.04.2006 № 580 // Офіційний вісник України від 17.05.2006

р., № 18, стор. 22, стаття 1328

1.4.2. Про внесення змін до Порядку посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 липня 2006 р. № 940. // Офіційний вісник України від 19.07.2006 р., № 27, стор. 100, стаття 1966

1.4.3. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр: Наказ Міністерства юстиції України від 07.07.2011 № 1810/5 // Офіційний вісник України від 25.07.2011 р., № 54, стор. 34, стаття 2155

1.4.4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 // Офіційний вісник України від 07.03.2012 р., № 17, стор. 66, стаття 632

1.4.5. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування: Наказ Міністерства юстиції України від 11.11.2011 № 3306/5 // Офіційний вісник України від 02.12.2011 р., № 91, стор. 172, стаття 3312

1.4.6. Про затвердження Порядку державної реєстрації заповітів і спадкових договорів у Спадковому реєстрі: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2011 № 491 // Офіційний вісник України від 20.05.2011 р., № 35, стор. 75, стаття 1459

1.4.7. Про затвердження Порядку стягнення аліментів на дитину (дітей) у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про подання правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 № 1203 // Офіційний вісник України від 06.09.2002 р., № 34, стор. 175, стаття 1599

1.4.8. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 р. № 2471-XII. // Відомості Верховної Ради України.-1992.- № 35, ст.517;

1.4.9. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 № 15-93 // Відомості Верховної Ради України від 27.04.1993 — 1993 р., № 17, стаття 184

1.4.10. Правила опіки та піклування, затвержені наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26.05.1999 року// Офіційний Вісник України. - 1999. - № 26

1.4.11. Порядок розгляду заяв про зміну імені (прізвища, власного імені, по батькові) фізичної особи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2007 року № 915// Офіційний Вісник України. – 2007. - № 52. – ст. 2115

1.4.12. Правила реєстрації актів цивільного стану в Україні, затвержені наказом Міністерства юстиції України від 18.10.2000 року № 52/5 (у редакції наказу від 22.11.2007 року № 1154/5)// Офіційний Вісник України. - 2007. - № 90. – ст. 3320.

1.4.13. Про спеціальний порядок набуття права власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17 липня 1992р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 35 – Ст. 517.

1.4.14. Порядок державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір від 27 грудня 2001 р .№ 1756. // Офіційний вісник України. — 2001. — №52. — стор. 114. - Ст. 2369.

1.5. постанови, інші рішення, роз'яснення судів (Конституційного, Верховного тощо):

1.5.1. Методичні рекомендації щодо вчинення нотаріальних дій, пов'язаних із життям заходів щодо охорони спадкового майна, видачею свідоцтв про право на спадщину та свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя: Рішення Міністерства юстиції України від 29.01.2009 // <http://zakon2.rada.gov.ua>

1.5.2. Окремі питання спадкування: Роз'яснення Міністерства юстиції України від 11.10.2011 // <http://zakon2.rada.gov.ua>

1.5.3. Про судову практику в справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення. Постанова Пленуму Верховного суду України від 31 січня 1995 р. № 5.

1.5.4. Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.2008 № 7 // Вісник Верховного суду України від 06.2008 р., № 6, стор. 17

1.5.5. Щодо виїзду за кордон осіб, які мають невиконані зобов'язання, в тому числі зі сплати аліментів, покладені на них рішеннями судів: Лист Міністерства юстиції України від

06.06.2008 № 25-32/507 // Баланс від 23.06.2008 р., № 50, стор. 14

1.5.6. Щодо оформлення спадкових прав фізичних та юридичних осіб: Лист Міністерства юстиції України від 11.10.2010 № 31-32/238 // <http://zakon2.rada.gov.ua>

2. Підручники:

2.1. Гражданское право: Учебник / [отв. ред. проф. Е. А. Суханов. В 2-х т.] Т. 2. – М.: БЕК, 2000. – 704 с.

2.2. Майданик Р. А. Цивільне право. Загальна частина [Текст] : підручник / Р. А. Майданик ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т. - К.: Алерта, 2012. (Багатотомне видання). Т. 1 : Вступ у цивільне право. - 2012. - 471 с.

2.3. Міжнародне приватне право: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. Проф. В.П.Жушмана та доц. І.А.Шуміло. – Х.: Право, 2011. – 320с.

2.4. Право інтелектуальної власності [Текст]: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Коссаєв, І. Є. Якубівський; рец. : І. А. Безклубний [та ін.]- К.: Істина, 2007.- 206 с.

2.5. Ромовська З. В.Українське цивільне право. Право власності: Академічний курс: підручник для студентів вищих навчальних закладів / З. В. Ромовська; Мін. освіти і науки України. - К.: Центр учбової літератури : Правова єдність: Алерта, 2011. - 244 с.

2.6. Сімейне право України [Текст]: підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.; за заг. ред. : В.- К.: Юрінком Інтер, 2006.- 264 с.

2.7. Фединак Г.С., Фединак Л.С. Міжнародне приватне право: Підручник. – 4-те вид., переробл. і допов. – К.: Атіка, 2009. – 500с.

2.8. Цивільне право України. [Текст]: Підручник: У 2 т. / В.І. Борисова, (кер.авт.кол.), Л.М.Баранова, Т.І.Бегова та ін.; За ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – Х: Право, 2011. – Т. 1. – 656 с.

2.9. Цивільне право України. [Текст]: Підручник: У 2 т. / В.І. Борисова, (кер.авт.кол.), Л.М.Баранова, Т.І.Бегова та ін.; За ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. – Х: Право, 2011. – Т. 2. – 816 с.

2.10. Цивільне право України. Загальна частина [Текст]: підручник / М-во освіти і науки України, Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка.- К.: Юрінком Інтер, 2010.- 973 с.

2.11. Цивільне право України. Особлива частина [Текст]: підручник / М-во освіти і науки України, Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка.- К.: Юрінком Інтер, 2010.- 1173 с.

2.12. Цивільне право України: Підручник: У 2 кн. / О. В. Дзери (керів. авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.; За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — Кн. 2. — 640 с.

3. Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

3.1. Аномалії в цивільному праві України [Текст]: навч.-практ. посіб. / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка.- К.: Юстініан, 2007.- 910 с.

3.2. Балюк, Г. І. Цивільно-правова відповідальність за ядерну шкоду [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Г. І. Балюк, О. Ю. Кронда, О. В. Сушик ; за заг ред. Г. І. Балюк чл.-кора НАПрН України, д-ра юрид. наук, проф. ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т. - Чернівці : Кондратьєв А. В., 2012. - 143 с.

3.3. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2001.

3.4. Договірне право України. Загальна частина: [навч. посіб] / [Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін.]; за ред. О. В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 896 с.

3.5. Договірне право України. Особлива частина: [навч. посіб] / [Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін.]; за ред. О. В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 1200 с.

3.6. Заїка Ю. О. Українське цивільне право [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ю. О. Заїка.- К.: Правова єдність, 2008.- 367 с.

3.7. Захист прав дітей у цивільному судочинстві. Судові рішення [Текст] : практ. посіб. / Нац. шк. суддів України; [уклад.: Н. В. Шепелева, Л. А. Романовська, В. А. Капустинський]; за заг. ред. Ректора Нац. шк. суддів України, д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. Нац. акад. прав. наук України В. Т. Маляренка. - К. : Знання України, 2012. - 199 с

3.8. Кухарев О. Є. Спадкове право України [Текст]: навч.-практ. посіб. / О. Є. Кухарев.- К.: Алерта, 2011.- 222 с.

3.9. Луць В. В. Контракти в підприємницькій діяльності: навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і допов. / Луць В. В. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 576 с.

- 3.10. Міжнародне приватне право: Навч. посібник / За ред. С.Г. Кузьменко – К., «Центр учбової літератури», 2010. – 316 с.
- 3.11. Міжнародні комерційні угоди та розрахунки: нормативно-правове регламентування. Навч. посібник / за ред. Козака Ю. Г., Логвінової Н. 14 С. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 648 с.
- 3.12. Смітюх А. В. Корпоративне право у схемах [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. В. Смітюх.- К.: Істина, 2011.- 244 с.
- 3.13. Цивільне право України [Текст]: курс лекцій : навч. посіб. для студ. вищ. навч.закл. : в 6 т. Т. 1 / Р. Б. Шишка (кер. авт. кол.) [та ін.] ; за ред. Р. Б. Шишки, В. А.- Х.: Еспада, 2008.- 680 с.
- 3.14. Шимон С. І. Цивільне та торгове право зарубіжних країн [Текст]: навч. посіб. : (курс лекцій) / С. І. Шимон.- К.: Видавництво КНЕУ, 2006.- 239 с.
4. Монографії та наукові видання:
- 4.1. Актуальні проблеми господарського, цивільного права та процесу [Текст]: наук. зб. Вип. 1 / М-во освіти і науки України, Маріупольський держ. гуманіт. ун-т.- Маріуполь: Вега-Принт, 2009.- 183 с.
- 4.2. Бервено С. М. Проблеми договірної права України / Бервено С. М. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 392 с.
- 4.3. Боднар Т. В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві: Монографія / Боднар Т. В. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 272 с.
- 4.4. Брагинский М. И. Договорное право. Книга первая: Общие положения / Брагинский М. И., Витрянский В. В. – М.: Статут, 2000. – 848 с.
- 4.5. Брагинский М. И. Договорное право / Брагинский М. И., Витрянский В. В.– Кн. 2: Договоры о передаче имущества. – М.: Статут, 2000. – 800 с.
- 4.6. Брагинский М. И. Договорное право / Брагинский М. И., Витрянский В. В.– Кн. 3: Договоры о выполнении работ и оказании услуг. – М.: Статут, 2002. – 1055 с.
- 4.7. Гриняк А. Б. Особливості правового регулювання відносин за договорами підряду [Текст] : монографія / А. Б. Гриняк ; [відп. ред. В. В. Луць] ; НДІ приват. права і підприємництва Нац. акад. прав. наук України. - К. : НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2011. - 299 с.
- 4.8. Діковська І. А. Договір повітряного чартеру у міжнародному приватному праві: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 [Електронний ресурс] / І. А. Діковська; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 2002. — 19 с.
- 4.9. Дрішлюк А. І. Агентський договір: цивільно-правовий аспект: Автореф. ... канд. юр. наук. - Одеса, 2003.
- 4.10. Желіховська Ю. В. Охорона цивільних прав та інтересів нотаріусом [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Желіховська Юлія Віталіївна ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. - К., 2012. - 19 с.
- 4.11. Иоффе О. С. Избранные труды по гражданскому праву: Из истории цивилистической мысли. Гражданское правоотношение. Критика теории —хозяйственного права. — М.: Статут, 2000. - 777 с.
- 4.12. Кожевнікова В. О. Правове регулювання укладення шлюбів громадянами України у державах Європейського Союзу та їх визнання в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 [Електронний ресурс] / В. О. Кожевнікова; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2010. — 20 с.
- 4.13. Кубко А. Є. Реалізація публічних інтересів у цивільному праві України 15 [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Кубко Андрій Євгенович ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2012. - 18 с.
- 4.14. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2-х тт. / За ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – Т. II. – 1088 с.
- 4.15. Особливості здійснення суб'єктивних прав учасниками цивільних відносин [Текст]: [монографія] / [Луць В. В. та ін.] ; за заг. ред. акад. НАПрН України В. В. Луця ; НДІ приват. права і підприємництва Нац. акад. прав. наук України. - К. : НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2011. - 319 с.
- 4.16. Погрібний С. О. Механізм та принципи регулювання договірних відносин у цивільному праві України: монографія / Погрібний С. О. – К.: Правова єдність, 2009. – 304 с.

4.17. Покровский А. И. Основные проблемы гражданского права. — Изд. 4-е, испр. — М.: Статут, 2003. — 351 с.

4.18. Примак В. Д. Вина і добросовісність у цивільному праві (теорія, законодавство, судова практика) [Текст]: наук. вид. / В. Д. Примак.- К.: Юрінком Інтер, 2008.- 432 с.

4.19. Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб [Текст]: монографія / В. Д. Примак.- К.: Юрінком Інтер, 2007.- 430 с.

4.20. Савченко А. С. Незавершене та самочинне будівництво як об'єкти цивільних правовідносин [Текст]: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Савченко Аріна Сергіївна ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х., 2012. - 18 с.

5. Інші джерела:

5.1. Багач Е. Застосування принципів справедливості, добросовісності та розумності у цивільному праві України / Багач Е. // Юридична Україна. — 2009. — № 8. — С. 61-65.

5.2. Белкін М. Л. Застосування принципу розумності в господарських та цивільних спорах / Белкін М. Л. // Вісник господарського судочинства. — 2009. — № 1. — С. 98-103.

5.3. Белкін М. Л. Свобода договору та її обмеження / Белкін М. Л., Белкіна Ю. // Юридичний журнал. — 2009. — № 12. — С. 83-89.

5.4. Беседіна Т. І. Проблема визначення сторін у договорі (контракті) поставки в зовнішньоекономічній діяльності / Беседіна Т. І. // Держава і право. — 2009. — Вип. 47. — С. 382-389.

5.5. Блащук Т. В. Можливість визначення держави як сторони цивільно-правового договору / Блащук Т. В. // Часопис Національного 16 університету «Острозька академія». Серія «Право». — 2011. — № 1 (3). — С. 1-9.

5.6. Бойко А. О. Відповідальність і правові наслідки порушення зобов'язань, забезпечених завдатком / Бойко А. О. // Часопис Київського університету права. — 2010. — № 4. — С. 174-178.

5.7. Борисова В. І. Словник цивільного права [Текст] / В. І. Борисова, С. Н. Приступа, В. С. Козадаєв. - Х. : Фактор, 2012. - 167 с.

5.8. Бровченко І. Конструкція договору на користь третьої особи: проблеми застосування / Бровченко І. // Юридична Україна. — 2009. — № 1. — С. 56-64.

5.9. Вавженчук С. Я. Деякі проблеми виокремлення договорів на користь контрагента та договорів на користь третіх осіб / Вавженчук С. Я. // Адвокат. — 2009. — № 11 (110). — С. 14-16.

5.10. Вавженчук С. Я. Деякі теоретико-практичні питання класифікації цивільно-правових договорів / Вавженчук С. Я. // Адвокат. — 2009. — № 10 (109). — С. 12-15.

5.11. Вавженчук С. Я. До питання договірної відповідальності за договорами на постачання електроенергії / Вавженчук С. Я. // Юридичний вісник. — 2009. — № 1. — С. 51-56.

5.12. Великанова М. М. Порядок укладення договорів на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, заснованих на державному замовленні / Великанова М. М. // Актуальні проблеми політики. Збірник наукових праць. — 2009. — Вип. 37. — С. 388-396.

5.13. Веретельник Л. К. Проблеми систематизації договорів у цивільному праві / Веретельник Л. К. // Форум права. — 2011. — № 1. — С. 180-189. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2007-3/07sjezpd.pdf>

5.14. Воронова О. В. Договори, спрямовані на безоплатне передання майна в користування / Воронова О. В. // Держава та регіони. Серія «Право». — 2010. — № 1. — С. 1-6.

5.15. Голубєва Н. Ю. Свобода договору як принцип цивільного права / Голубєва Н. Ю. // Право України. — 2009. — № 7. — С. 123-130

6. Інтернет-ресурси:

6.1.<http://portal.rada.gov.ua/>- Офіційний портал Верховної Ради України

6.2.<http://www.president.gov.ua/>- Офіційне представництво Президента України

6.3.<http://www.kmu.gov.ua/control/>- Урядовий портал

6.4.<http://www.court.gov.ua/>- Офіційний веб-портал «Судова влада України»

6.5.<http://www.ccu.gov.ua/>-Конституційний Суд України

6.6.<http://www.scourt.gov.ua/>-Верховний Суд України

6.7.<http://www.vasu.gov.ua/>-Вищий адміністративний суд України

6.8. <http://vgsu.arbitr.gov.ua/>-Вищий господарський суд України

6.9. <http://sc.gov.ua/>-Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ

6.10. <http://www.minjust.gov.ua/>- Міністерство юстиції України

6.11. <http://www.nbuv.gov.ua/>- Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

6.12. <http://reestr.court.gov.ua/> -Єдиний державний реєстр судових рішень

